

Рішення разової спеціалізованої вченої ради про присудження ступеня доктора філософії

Здобувач ступеня доктора філософії Анзор МАІЛУНЦ, 1998 року народження, громадянин України, освіта вища: у 2021 році закінчив Національний університет «Одеська юридична академія», освітня програма «Правоохоронна діяльність» акредитована Міністерством освіти і науки України здобув кваліфікацію: ступінь вищої освіти магістр, галузь знань «Цивільна безпека» спеціальність «Правоохоронна діяльність», тимчасово не працює, виконав акредитовану освітньо-наукову програму Національного університету «Одеська юридична академія», Міністерства освіти і науки України, м. Одеса (ОП 37284 Право (081 Право)).

Разова спеціалізована вчена рада, утворена наказом Національного університету «Одеська юридична академія», Міністерства освіти і науки України, м. Одеса від «20» травня 2025 року № 1332-10, у складі:

Голови разової Хашматулли БЕХРУЗА, д.ю.н., професора, спеціалізованої вченої завідувача кафедри міжнародного та ради європейського права Національного університету «Одеська юридична академія».

Рецензентів: Катерини МАНУЇЛОВОЇ, к.ю.н., доцента, доцента кафедри міжнародного та європейського права Національного університету «Одеська юридична академія».

Оксани КАНЄНБЕРГ-САНДУЛ, к.ю.н., доцента, доцента кафедри міжнародного та європейського права Національного університету «Одеська юридична академія»;

Офіційних опонентів: Костянтина ГРОМОВЕНКА, д.ю.н., професора, ректора, професора кафедри морського та міжнародного права Міжнародного гуманітарного університету;

Наталії МЕЛЬНИЧЕНКО, к.ю.н., доцента, доцента кафедри міжнародного, цивільного та комерційного права Державного торговельно-економічного університету,

на засіданні «02» липня 2025 року прийняла рішення про присудження ступеня доктора філософії з галузі знань 08 «Право» Анзору МАІЛУНЦУ на

підставі публічного захисту дисертації «Тлумачення міжнародного звичаєвого права міжнародними судами» за спеціальністю 081 «Право».

Дисертацію виконано в Національному університеті «Одеська юридична академія», Міністерства освіти і науки України, м. Одеса.

Науковий керівник - доктор юридичних наук, професор, професор кафедри міжнародного та європейського права, проректор з наукової роботи Національного університету «Одеська юридична академія» та Заслужений юрист України – Аракелян Мінас Рамзесович.

Дисертацію подано у вигляді спеціально підготовленого рукопису.

Дисертація є першим у вітчизняній науці комплексним монографічним дослідженням тлумачення міжнародного звичаєвого права міжнародними судами. Це дозволило автору сформулювати за результатами дослідження низку наукових положень, висновків та пропозицій, а саме:

а) уперше:

-запропоноване авторське бачення тлумачення міжнародного звичаєвого права міжнародними судами як особливого субінституту, що регулює суспільні відносини в рамках інституту тлумачення норм міжнародного права та полягає в виявленні змісту норм міжнародного звичаєвого права в ході практики міжнародних судових та квазісудових органів;

-проведене розрізнення між субінститутом тлумачення міжнародного звичаєвого права та подібними за змістом субінститутами, такими як субінститут ідентифікації міжнародного звичаєвого права та субінститут подолання прогалин в праві, виявлено ознаки, що характеризують субінститут тлумачення норм міжнародного звичаєвого права як такий, що є частиною інституту тлумачення норм права, однак має власні характеристики, що відрізняють його від інших субінститутів, які існують в рамках того ж інституту, наприклад, субінституту тлумачення міжнародних договорів та субінституту тлумачення норм-принципів міжнародного права;

-виявлено методологічний інструментарій, що застосовують міжнародні судові та квазісудові органи при тлумаченні норм міжнародного звичаєвого права, зокрема, тлумачення з посиланням на об'єкт та ціль міжнародного звичаю, тлумачення з посиланням на міркування необхідності та еволютивне тлумачення норм міжнародного звичаєвого права;

б) удосконалено:

-теоретичні положення щодо тлумачення міжнародного звичаєвого права, зокрема визначено, що таке тлумачення слід проводити стосовно вже виявленої чи визнаної задалегідь норми та відрізняти від тлумачення окремих елементів міжнародного звичаю: практики держав та *opinio juris*;

-концептуальні напрацювання щодо суб'єкту та об'єкту тлумачення норм міжнародного звичаєвого права, зокрема про роль міжнародних судових та квазісудових органів як суб'єктів тлумачення, яка полягає в усвідомленні намірів авторів юридичних текстів чи акторів, щопливають на певні патерни поведінки держав, яка призводить до формування міжнародного звичаю;

-положення щодо співвідношення індуктивного та дедуктивного методу тлумачення норм міжнародного звичаєвого права, які полягають в тому, що індуктивний метод застосовується при тлумаченні давно встановлених міжнародних звичаїв, в той час як дедуктивний застосовується для оцінки можливості виникнення певного міжнародного звичаю, що може бути підданий тлумаченню;

в) дістали подальшого розвитку:

-теоретичний доробок щодо правових підстав тлумачення норм міжнародного звичаєвого права міжнародними судами, а саме про ступінь сформованості звичаєвих норм, що можуть бути піддані тлумаченню та того, в яких випадках певна повторюваність актів поведінки держав та їхнього *opinio juris* в обов'язковому порядку мають бути прочитані як сформована норма міжнародного звичаєвого права;

-напрацювання щодо можливості застосування до міжнародних звичаїв за аналогією технік тлумачення міжнародних договорів, в тому числі, про можливості виявлення об'єкту та цілей міжнародної звичаєвої норми та прочитання норми в світлі цього об'єкту та цілей;

-теоретичний та практичний доробок який стосується практики міжнародних судів щодо виявлення міжнародних звичаїв в окремих актах національного законодавства держав, особливо в галузі міжнародного кримінального права.

Дисертація виконана українською мовою.

За змістом дисертація відповідає вимогам Порядку підготовки здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії та доктора наук у закладах вищої освіти (наукових установах), затвердженого постановою КМУ від 23 березня 2016 року № 261 (зі змінами), Вимогам до оформлення дисертації, затвердженим наказом МОН України від 12 січня 2017 року № 40 (зі змінами) та Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, затвердженого постановою КМУ від 12 січня 2022 року № 44 (зі змінами).

Основні положення і висновки дисертаційного дослідження відображено у 7 публікаціях, у тому числі 4 статтях, опублікованих у

наукових періодичних виданнях, перелік яких затверджених МОН України, з тезах доповідей на міжнародних науково-практичних та науковій конференціях:

1. Маїлунц А.Е. Тлумачення міжнародного звичаєвого права міжнародними судовими та квазісудовими органами: постановка проблеми. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2024. № 11. С. 530-532. URL: http://lsej.org.ua/11_2024/125.pdf

2. Маїлунц А.Е. Правові підстави тлумачення міжнародного звичаєвого права міжнародними судами. *Актуальні проблеми вітчизняної юриспруденції*. 2024. № 5. С. 127-133. URL: http://apnl.dnu.in.ua/5_2024/21.pdf

3. Аракелян М. Р., Маїлунц А. Е., Роль договірних норм та норм-принципів у тлумаченні міжнародного звичаєвого права міжнародними судами. *Актуальні проблеми держави і права*. 2025. №105. С.11-19. URL: <http://apdp.in.ua/v105/4.pdf>

4. Маїлунц А.Е. Індуктивний та дедуктивний методи тлумачення міжнародного звичаєвого права міжнародними судами. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія: «Юриспруденція»*. 2024. №72. С. 160-163. URL: <https://www.vestnik-pravo.mgu.od.ua/archive/juspradenc72/34.pdf>

У дискусії взяли участь (голова, рецензенти, офіційні опоненти) та висловили зауваження.

Хашматулла БЕХРУЗ, доктор юридичних наук, професор, завідувач кафедри міжнародного та європейського права Національного університету «Одеська юридична академія», повністю погодився з шановними опонентами та рецензентами щодо актуальності теми дисертаційного дослідження, оскільки правовий звичай відіграє важливішу роль у міжнародному праві, ніж у національному. Зазначив, що сфера його застосування в міжнародних відносинах є набагато ширшою. Звернув увагу на те, що автор обґрунтовано визначив мету дослідження та, відповідно, сформулював завдання. Підкреслив, що структура дисертації побудована логічно, матеріал викладено послідовно та містить чітко сформовані висновки. Констатував, що робота містить окремі дискусійні питання. Разом із тим, зауважив, що характер міркувань автора щодо цих питань не знижує загальної наукової цінності поданого на захист дослідження. Відзначив, що дисертаційне дослідження відповідає встановленим вимогам. Зазначив, що здобувач надав чіткі відповіді на поставлені запитання. Зробив висновок, що

позитивні рецензії та відгуки опонентів дають підстави підтримати роботу. Підтвердив доцільність присудження ступеня доктора філософії за спеціальністю 081 «Право» Маїлунцу Анзору Еріковичу.

Катерина МАНУЇЛОВА, кандидат юридичних наук, доцент, доцент кафедри міжнародного та європейського права Національного університету «Одеська юридична академія», критичні зауваження виклала у письмовій формі в рецензії та оголосила під час виступу, у дискусії насамперед подякувала науковому керівникові, шановному Мінасу Рамзесовичу, а також здобувачеві за влучний вибір теми дисертаційного дослідження, яка є цікавою та актуальною. Зазначила, що, незважаючи на популярність теорії міжнародного права як напряму наукових досліджень, тема «Тлумачення міжнародного звичаєвого права міжнародними судами» потребує всебічного дослідження із системним підходом для ефективного вирішення відповідних питань. Підкреслила, що обрана тема, як вже зазначалося раніше, справді є актуальною, оскільки безпосередньо впливає на застосування та розвиток норм міжнародного права, забезпечуючи їх адаптацію до сучасних реалій та викликів. У контексті глобалізації та посилення міжнародної взаємозалежності правильне тлумачення звичаєвих норм набуває особливого значення як ключовий фактор підтримання стабільності, справедливості та передбачуваності у міжнародних правовідносинах. Звернула увагу на те, що міжнародні суди виконують важливу роль у формуванні правової доктрини, яка визначає, як саме слід розуміти і застосовувати звичаєве право, що часто не має чітко сформульованих положень. Вказала, що це особливо важливо у випадках, коли нові виклики міжнародного характеру не можуть бути повністю врегульовані чинними договорами або іншими джерелами міжнародного права. Оцінила дисертаційне дослідження Маїлунца Анзора Еріковича як змістовне, відзначивши, що сформульовані автором висновки та рекомендації є аргументованими, характеризуються науковою новизною та мають значення як для науки, так і для правозастосовної практики. Підкреслила, що викладені в дисертації рекомендації та пропозиції мають належне теоретичне обґрунтування. Зазначила, що обсяг основного тексту відповідає встановленим нормам для наукових праць такого рівня. Звернула увагу на мову дослідження, яка вирізняється точністю, логічністю та аргументованістю, що відповідає вимогам наукового стилю. Відзначила, що наукові положення у тексті дисертації викладено доступно, у логічно завершеному, цілісному та взаємопов'язаному вигляді. Підсумувала, що робота є завершеною самостійною науковою працею без ознак порушення

академічної доброчесності. Порекомендувала здобувачеві не зупинятися на досягнутому та продовжити дослідження теми у форматі наукової монографії. Зазначила, що буде голосувати за присудження ступеня доктора філософії за спеціальністю 081 «Право» Маїлунцу Анзору Еріковичу.

Оксана КАНЄНБЕРГ-САНДУЛ, кандидат юридичних наук, доцент, доцент кафедри міжнародного та європейського права Національного університету «Одеська юридична академія», критичні зауваження виклала у письмовій формі в рецензії та оголосила під час виступу, у дискусії привітала здобувача з важливою подією в його науковому житті, зазначивши, що захист дисертації заслуговує на позитивну оцінку. Приєдналася до побажань членів разової спеціалізованої вченої ради. Звернула увагу на те, що дослідження на тему «Тлумачення міжнародного звичаєвого права міжнародними судами» становить не лише теоретичний, а й практичний інтерес. Підкреслила, що здобувач у своїй роботі висвітлив як науково-дослідну складову, так і аспекти навчального процесу та практичної діяльності, де сформульовані в дослідженні висновки можуть бути ефективно застосовані. Відзначила, що у дисертації детально окреслено роль теми дослідження у контексті нашої держави, особливо з огляду на участь України у ряді міжнародних спорів з країною-агресором, а також потенційну участь у процесах Міжнародного кримінального суду. Зазначила, що дисертація є змістовною, науково обґрунтованою та ґрунтовною працею. Підсумувала, що підтримує здобувача та рекомендує Маїлунца Анзора Еріковича до присудження наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю 081 «Право».

Костянтин ГРОМОВЕНКО, доктор юридичних наук, професор, професор кафедри морського та міжнародного права Міжнародного гуманітарного університету, критичні зауваження виклав у письмовій формі у відгуку та оголосив під час виступу, у дискусії подякував здобувачеві, рецензентам, опонентам та голові спеціалізованої вченої ради за проведення якісного та змістовного наукового заходу. Зауважив, що навіть в умовах сьогодення Одеська школа права продовжує розвиватися, що підтверджується наявністю якісних наукових досліджень, зокрема в Національному університеті «Одеська юридична академія». Підкреслив, що попри складну геополітичну ситуацію, у межах дискусії було порушено низку важливих питань міжнародного права. Зазначив, що наука міжнародного права продовжує свій розвиток, однак вирішення нагальних проблем правозастосування потребує ґрунтовного знання міжнародних норм

та вміння їх належно застосовувати. Оцінив вибір теми дисертаційного дослідження Маїлунцем Анзором Еріковичем як складний та актуальний. Відзначив, що дослідження тлумачення міжнародного звичаєвого права міжнародними судами має важливе теоретичне та практичне значення, а здобувач довів її актуальність, перетворивши її у повноцінну наукову роботу. Підкреслив високий рівень підготовки здобувача до представлення дисертації, його глибоке володіння матеріалом, що підтверджувалося фаховими відповідями на поставлені запитання. Побажав Анзору Еріковичу не зупинятися на досягнутому, адже саме такі наукові дослідження сприяють розвитку теоретичної складової міжнародного права. Підтримав здобувача та підтвердив, що Маїлунц Анзор Ерікович заслуговує на присудження ступеня доктора філософії за спеціальністю 081 «Право».

Наталія МЕЛЬНИЧЕНКО, кандидат юридичних наук, доцент, доцент кафедри міжнародного, цивільного та комерційного права Державного торговельно-економічного університету, критичні зауваження виклала у відгуку та оголосила під час виступу, у дискусії подякувала за надане слово та висловила свої позитивні враження від захисту й дисертаційного дослідження загалом. Зауважила, що робота і тема дисертації є водночас класичними й теоретичними, оскільки стосуються тлумачення, але разом з тим мають виразний практичний і прикладний характер, оскільки пов'язані із застосуванням звичаєвих норм міжнародного права міжнародними судами. Підкреслила, що в умовах нинішньої ситуації, коли Україна виступає однією з ключових сторін у значній кількості міжнародних спорів як на регіональному, так і на універсальному рівнях, дослідження є надзвичайно актуальним і важливим. Відзначила, що обрана тема дисертаційного дослідження, без сумніву, матиме продовження, адже вона є застосовною як у навчальній, так і в науковій діяльності. Зазначила, що робота пройшла належну апробацію, виконана у відповідному науковому стилі та на високому академічному рівні. Наголосила, що представлене до захисту дисертаційне дослідження на тему «Тлумачення міжнародного звичаєвого права міжнародними судами», подане на здобуття наукового ступеня доктора філософії, повністю відповідає спеціальності 081 «Право» та вимогам: Порядку підготовки здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії та доктора наук у закладах вищої освіти (наукових установах), затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 23.03.2016 р. № 261; Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи

про присудження ступеня доктора філософії, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 12.01.2022 р. № 44 (зі змінами). Підсумувала, що автор дослідження МАІЛУНЦ Анзор Ерікович заслуговує на присудження ступеня доктора філософії за спеціальністю 081 «Право». Окремо зазначила, що під час голосування підтримає здобувача та його дисертаційну роботу.

Результати відкритого голосування:

«За» - 5 членів ради,

«Проти» - немає.

На підставі результатів відкритого голосування разова спеціалізована вчена рада присуджує Анзору МАІЛУНЦУ ступінь доктора філософії з галузі знань 08 «Право» за спеціальністю 081 «Право».

Відеозапис трансляції захисту дисертації додається.

Голова

разової спеціалізованої вченої ради

Хашматулла БЕХРУЗ